

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het 'algemeen deel' van het kooprecht

Hijma, J.

Citation

Hijma, J. (1998). Het 'algemeen deel' van het kooprecht. *Bw-Krant Jaarboek, 14*, 151-164. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/36792>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License:

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/36792>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Het 'algemeen deel' van het kooprecht

*Jac. Hijma**

1. INLEIDING

Gaat het kooprecht aan zijn eigen gewicht ten onder?

Als we constateren dat het Burgerlijk Wetboek reeds thans verschillende bijzondere kooptypen kent en regelt (consumentenkoop, koop van time-shares, koop op afbetaling¹), dat de wetgever van zins is daaraan binnenkort enige speciale regelstelsels toe te voegen (koop van onroerende zaken,² huurkoop van onroerende zaken³) en dat in het verband van de Europese Gemeenschap nog weer andere bijzondere regimes worden ontwikkeld, die te zijner tijd in de nationale wet zullen dienen te worden verwerkt (garanties consumptiegoederen⁴),⁵ dan dringt zich alras het gevoelen op dat het zwaartepunt van het kooprecht zo langzamerhand bij de speciale regelingen is komen te liggen. En daarmee ligt de vraag ter tafel welke rol eigenlijk nog resteert voor de algemene(er) bepalingen van het wettelijke kooprecht. Is de positie van 'het algemeen deel van de koop' aan erosie onderhevig? Het is deze kwestie, die in dit afsluitende opstel van het Jaarboek onder ogen wordt gezien.

* Prof. mr. Jac. Hijma is als hoogleraar burgerlijk recht verbonden aan de Rijksuniversiteit Leiden.

1. Art. 7:5 c.a.; art. 7:48a e.v.; art. 7A:1576 e.v.
2. Wetsvoorstel 23.095 (beoogde art. 7:2, 7:3 c.a.).
3. Wetsvoorstel 24.212 (beoogde afdeling 7.1.12).
4. Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verkoop van en de waarborgen voor consumptiegoederen, PbEG 1996, C 307-308.
5. Relevant voor de koop is ook Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten ('teleshopping'), PbEG 1997, L 144. Deze richtlijn is echter niet tot het terrein van de koopovereenkomst beperkt.

2. GELAAGDE WETGEVING

Zoals bekend wordt het nieuwe Burgerlijk Wetboek gekenmerkt door een gelaagde structuur, waarin de (meer) algemene bepalingen schilsgewijze aan de (meer) specifieke voorafgaan. Toegespitst op de koop, kunnen de volgende relevante niveaus worden onderscheiden.

- a. Vermogensrecht, algemeen deel (Boek 3): totstandkoming, nietigheid en vernietigbaarheid, volmacht, rechtsvorderingen.
- b. Verbintenissenrecht, algemeen deel (Boek 6 titels 1-2): nakoming en niet-nakoming, gevolgen van niet-nakoming, schadevergoeding, verrekening, overgang van vorderingen en schulden.
- c. Overeenkomstenrecht (Boek 6 titel 5): aanbod en aanvaarding, dwaling, algemene voorwaarden, rechtsgevolgen.
- d. Wederkerige-overeenkomsten-recht (Boek 6 titel 5 afdeling 5): exceptiones, ontbinding.
- e. Kooprecht, algemeen deel (Boek 7 titel 1).
- f. Kooprecht, bijzonder deel (Boek 7 titel 1, Boek 7A titel 5A).

Het is weinig gebruikelijk binnen het kooprecht tussen de niveaus *e* en *f* te onderscheiden. De wetgever zelf heeft een dergelijke uitsplitsing maar incidenteel aangebracht; zie de koop op proef (afdeling 7.1.9), de koop van vermogensrechten (afdeling 7.1.10), de koop op afbetaling (titel 7A.5A, beoogde afdeling 7.1.11). Voor een ander — minstens zo belangrijk — deel zijn de twee bedoelde niveaus juist in vervlochten vorm in de kooptitel neergelegd. Illustratief voor laatstbedoelde aanpak is de consumentenkoop, die niet in een aparte afdeling is gehuisvest, maar na een introducerende omschrijving (art. 7:5) en een regimeregule (art. 7:6) over de gehele verdere kooptitel is verspreid. In het wetsvoorstel betreffende de koop van onroerende zaken wordt een vergelijkbare uitwaieringsmethode gevolgd.

Het vorenstaande neemt niet weg dat de koopwetgeving naar haar inhoud beschouwd in twee lagen kan worden ontleed: enerzijds bepalingen die voor alle koopovereenkomsten gelden, ongeacht hun soort (niveau *e*), anderzijds regels die speciaal voor bepaalde typen koop zijn geschreven (niveau *f*). Typische representanten van het *e*-niveau zijn artikelen als 7:9, 7:17 en 7:26, die de hoofdverbintenissen van de verkoper en de koper constitueren; voorts bijv. art. 7:12 (kosten), art. 7:14 (vruchten), art. 7:20-22 (sancties). Als vertegenwoordigers van het *f*-niveau komen onder meer art. 7:5-6 c.a. (consumentenkoop), art. 7:48a e.v. (koop van time-shares), art. 7A:1576 e.v. (koop op afbetaling) en de geplande art. 7:2, 7:3 c.a. (koop van onroerende zaken)

naar voren. Strikt genomen zou men uit het *f*-niveau nog een zevende — en zelfs een achtste — laag kunnen losweken, voor gestapelde bijzonderheden van het type ‘koop van een onroerende zaak door een consument’ (ontwerp-art. 7:2).⁶ Reeds omdat zulk een verdere uiteenraffeling in het kader van deze beschouwing geen goede zin zou hebben, wordt daarvan gaarne afgezien.

Ook buiten het Burgerlijk Wetboek komen voor de koop relevante regelstelsels voor; men denke aan de Wet voorkeursrecht gemeenten, de Colportagewet, de Wet op het consumentenkrediet en (vooralnog) de Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken. Een nader niveau vormen zij niet. Hier is grotendeels sprake van regels van publiekrechtelijke signatuur, die zich gezien hun aard aan iedere vermogensrechtelijke niveau-indeling onttrekken. Voor een ander deel — vide de huurkoop van onroerende zaken — gaat het om een verouderde situatie, waarbij incorporatie in het Burgerlijk Wetboek in het verschiet ligt en de betrokken wetgeving op voorhand in het gegeven lagenschema kan worden ondergebracht.

3. BIJZONDER KOOPRECHT

De consumentenkoop is de het meest in het oog springende bijzondere koopovereenkomst. Dit komt niet alleen door het principiële en materiële belang van haar wettelijke regeling, maar ook door het uitwendige feit dat de wetgever dit kooptype zelf — vooraan de koopregeling — heeft betiteld en aan die betiteling een gedetailleerde begripsomschrijving heeft gekoppeld (art. 7:5). Nummers twee en drie uit een oogpunt van wettelijk-geprofileerde aanwezigheid zijn de koop van time-shares van onroerende zaken (afdeling 7.1.10A) en de koop op afbetaling (titel 7A:5A, beoogde afdeling 7.1.11).

Hiermee zijn wel de meest opvallende bijzondere kooptypen genoemd, maar niet de enig denkbare. Ter verkrijging van een compleet beeld is het dienstig de kooptitel in zijn geheel langs te lopen, op zoek naar datgene wat als ‘bijzonder kooprecht’ zou kunnen worden aangemerkt. De aldus te ontwikkelen lijst kan als vertrekpunt dienen bij de beantwoording van de in de inleiding opgeworpen

6. Op het zevende niveau (*g*) zou onder meer de huurkoop kunnen worden ondergebracht, als verbijzondering van de koop op afbetaling (art. 7A:1576h); de huurkoop van onroerende zaken zou dan eventueel op het achtste niveau (*h*) kunnen worden gelocaliseerd.

vraag: wat blijft er, gezien alle bijzonderheden, nog over voor — en van — het algemene kooprecht?

Inclusief enkele op stapel staande addenda, zou de opsomming als volgt luiden:

- koop van onroerende zaken (ontwerp-art. 7:2, 7:3 c.a.; art. 7:17 lid 5);
- koop van een woning door een consument (ontwerp-art. 7:2);
- consumentenkoop (art. 7:5, 7:6, 7:11, 7:13, 7:18, 7:21 leden 2-3, 7:24, 7:25, 7:26 lid 2, 7:28, 7:35);
- koop met eigendomsvoorbehoud (art. 7:9 lid 3);
- koop van naar de soort bepaalde zaken (genuskoop) (art. 7:10 lid 2);
- koop met bezorging (art. 7:11, 7:13);
- koop nadat een monster/model is getoond of verstrekt (art. 7:17 lid 4);
- executorialie verkoop (executiekoop) (art. 7:19);
- koop van bederfelijke waar (art. 7:30);
- specificatiekoop (art. 7:31);
- koop van zaken met een dagprijs (art. 7:36, 7:38);
- koop van roerende zaken (art. 7:39-44; recht van reclame);
- koop op proef (art. 7:45-46);
- koop van vermogensrechten (art. 7:47-48);
- koop van een nalatenschap (art. 7:48);
- koop van time-shares van onroerende zaken (art. 7:48a-48g);
- koop op afbetaling (wordt afdeling 7.1.11; vooralsnog art. 7A:1576-1576x);
- huurkoop (wordt deel afdeling 7.1.11; vooralsnog art. 7A:1576h-1576x);
- huurkoop van onroerende zaken (wordt nieuwe afdeling 7.1.12; vooralsnog Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken).

Niet opgenomen zijn de ‘inertia selling’ (art. 7:7) en de ruil (art. 7:49-50), nu daar welbeschouwd van een koop geen sprake is: in het eerste geval komt geen overeenkomst tot stand, in het tweede is geen sprake van een ‘prijs in geld’ als bedoeld in art. 7:1.⁷

Hoewel de opgemaakte lijst lang is, kan niet worden gezegd dat de wetgever zich overdreven regelzuchtig heeft opgesteld.⁸ Dit moge

7. Asser-Schut-Hijma (1994), resp. nr. 151 e.v. en nr. 9.

8. Vgl. Parl. Gesch. Boek 7, blz. 40-42.

mede blijken uit het feit dat nog een flinke rij koopvarianten is te bedenken die in de wet geen (bijzondere) regeling heeft gevonden: veilingkoop, handelskoop, fabriekatenkoop,⁹ compensatiekoop,¹⁰ sale and lease back, koop van levende have, koop op keur, koop met het recht van teruggave of van wederinkoop,¹¹ et cetera.

4. RUBRICERING(EN)

De lijst is niet alleen lang, maar bovendien onoverzichtelijk. Er zal, ter opschoning van het beeld, een rubricering moeten worden beproefd.

Bezien naar de *invalshoek* van de verschillende bijzondere bepalingen, zou de volgende driedeling kunnen worden gemaakt van de typen (koop)overeenkomst waarop die bepalingen zijn betrokken.

- 1) Contractstypen die primair worden gekenmerkt door een bijzondere hoedanigheid van de koper en/of de verkoper: consumentenkoop (koper en verkoper), koop van een woning door een consument (koper), executiekoop (verkoper).
- 2) Contractstypen die primair worden gekenmerkt door het object van de overeenkomst: o.a. koop van onroerende zaken, koop van zaken met een dagprijs, koop van vermogensrechten, koop van time-shares.
- 3) Contractstypen die primair worden gekenmerkt door een bepaalde karaktertrek van de overeenkomst als zodanig (anders gezegd, door een bijzondere door partijen gemaakte afspraak): o.a. specificatiekoop, koop op proef, koop op afbetaling, huurkoop.

Een dergelijke wijze van clusteren is in het licht van de opgeworpen vraag niet erg vruchtbaar. Meer mag worden verwacht van een andersoortige indelingsmethode, die precies rond de relatie tussen het bijzondere en het algemene gedeelte van het kooprecht scharniert. Tegen deze achtergrond kan een driedeling als de navolgende worden gemaakt, die op het *karakter*-onderscheid tussen de verschillende gegeven wettelijke regelingen is georiënteerd.

9. Zie Sandee, Algemene voorwaarden en Fabriekatenkoop, diss. Rotterdam 1995, blz. 21 e.v.

10. Zie Mon. Nieuw BW B-65a (Wessels) (1997), nr. 20.

11. Zie Asser-Schut-Hijma, nr. 117 e.v.

- I Verwijzingsstelsels, waarin, hoe ook uitgewerkt, een uitdrukkelijke verwijzing naar het algemene kooprecht centraal staat. Zie nader § 5.
- II Mini-stelsels, die slechts een (zeer) gering aantal regels bevatten en daarmee een vooropgezette kleinschaligheid uitstralen. Te noemen zijn o.a. de wettelijke regels betreffende de genuskoop, de executiekoop, de specificatiekoop. Zie nader § 6.
- III Grotere stelsels, die worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een aanzienlijk aantal regels. Men denke vooral aan de consumentenkoop, de koop van time-shares, de koop op afbetaling (inclusief de huurkoop), alsmede — in de toekomst — de koop van onroerende zaken. Zie nader § 7.

5. VERWIJZINGSSTELSELS

In een aantal van de bijzondere regelingen speelt een uitdrukkelijke verwijzing naar het algemene kooprecht de — althans een — hoofdrol.

In de eerste plaats geldt dit voor de koop van vermogensrechten. Te dien aanzien bepaalt art. 7:47, dat 'de bepalingen van de vorige afdelingen van toepassing (zijn) voor zover dit in overeenstemming is met de aard van het recht'. Deze verwijzing — die strikt beschouwd een wettelijke analogie te zien geeft en niet, zoals de tekst suggereert, een rechtstreekse toepasselijkheid¹² — vindt zijn oorsprong in de omschrijving van art. 7:1, die het terrein van de koop in principe tot de zaken (stoffelijkheden, art. 3:2) beperkt houdt. Het was ook denkbaar geweest in art. 7:1 van 'goed' te spreken, waarna in een tweede lid de thans in art. 7:47 vervatte relativering voor de koop van vermogensrechten was aangebracht. Wat daarvan zij, hier volstaat de constatering dat de koop van vermogensrechten niet een afzonderlijk regime kent, maar door (een generaal-gerelativeerde versie van) het algemene kooprecht wordt beheerst.¹³

Een tweede verwijzingsstelsel is dat van de consumentenkoop. De wettelijke regeling van deze koopvorm kent weliswaar een flink aantal bijzondere bepalingen, maar vindt zijn voornaamste angel toch in het feit dat het gemene kooprecht — evenals nog algemener

12. Asser-Schut-Hijma, nr. 129.

13. Zie over de koop van vermogensrechten nader Mon. Nieuw BW B-65a (Wessels), nr. 66-87.

stukken van het overeenkomstenrecht en van het verbintenisrecht — tot dwingend recht wordt opgewaardeerd (art. 7:6).

Het is duidelijk dat verwijzingsstelsels als hier bedoeld¹⁴ het belang van het algemeen deel van het kooprecht niet ondergraven, maar integendeel de nuttige aanwezigheid daarvan veronderstellen en benadrukken.

6. MINI-STELSELS

Het leeuwendeel van de in § 3 opgesomde koopvarianten kent slechts een (zeer) gering aantal wettelijke bepalingen, en draagt daarmee het stempel van een welbewuste kleinschaligheid.

Bij de genuskoop, die alleen in de tweede zin van art. 7:10 lid 2 ter sprake komt, is de 'kleinheid' van de wettelijke regeling al heel opvallend. En met figuren als de koop met eigendomsvoorbehoud (art. 7:9 lid 3), de executiekoop (art. 7:19) en de specificatiekoop (art. 7:31) is het weinig anders gesteld. Het mini-stelsel heeft meestal de vorm van een los artikel of artikellid, maar kan ook in het meer geprofileerde verband van een aparte wettelijke afdeling voorkomen. Voor dit laatste zie men de koop op proef. De wet wijdt daaraan een afdeling (afdeling 7.1.9) die slechts met twee artikelen is gevuld. Haar regels betreffen zuiver het proef-element, en veronderstellen derhalve dat op de punten waarop de koop op proef zich niet van andersoortige koopovereenkomsten onderscheidt — en dat zijn de meeste —, de algemene regels van het kooprecht van toepassing zijn.

Bij de bestudering van dit soort mini-stelsels wordt telkens weer bevestigd dat geen sprake is van zelfdragende systemen, die naast het algemene deel zouden (kunnen) staan, maar slechts van incidentele bepalingen, welke de aanwezigheid van het algemene kooprecht veronderstellen en verlangen, en vanuit die solide uitgangstelling een bepaalde regel toevoegen of (minder vaak) schrappen.

In dit licht kan men zich afvragen of het niet wat misleidend is om, zoals hierboven is geschied, (ook) met betrekking tot de mini-stelsels in termen van 'kooptypen' en 'bijzonder kooprecht' te spreken. In wezen heeft dit soort regelingen niet op een speciaal soort koop betrekking, maar veeleer op een *bepaalde situatie*, die — in

14. Zie tevens art. 7A:1576l lid 1 (huurkoop), waarover § 7 sub *iii*, en — buiten het kooprecht in eigenlijke zin — art. 7:50 (ruil).

verband met het incidentele karakter — nog tot het terrein van het algemene kooprecht is te rekenen. Men denke bij voorbeeld aan het geval dat de (ver)koop een executoriaal karakter heeft (art. 7:19) of dat de koper de verschuldigde zaak mag specificeren (art. 7:31). Er is niet veel tegen om dan te spreken van executiekoop resp. specificatiekoop, mits men zich maar realiseert dat daarmee niet ineens bijzondere rechtsfiguren ontstaan, waarvan de wettelijke regeling in een concurrentieverhouding zou (kunnen) staan tot het algemene deel van het kooprecht. Eerder is het tegendeel het geval: de dunheid van de verschillende speciale regels accentueert de centrale, onmisbare, rol van het algemene deel.

7. GROTERE STELSELS

Zelfs van de bijzondere koopovereenkomsten waaraan de wetgever wel een groter aantal bepalingen heeft gewijd, kan niet worden gezegd dat zij een zelfdragend regelstelsel kennen. Integendeel blijkt steeds sprake te zijn van een regeling volgens de structuur van de mini-stelsels, waarbij het verschil met een werkelijk mini-stelsel slechts van *kwantitatieve* aard is. Ter adstructie van deze stelling volgt thans een (bondig) overzicht van de ‘grootste’ bijzondere stelsels: de consumentenkoop (*i*), de koop van time-shares van onroerende zaken (*ii*), de koop op afbetaling, inclusief de huurkoop (*iii*), en ten slotte het wetsvoorstel betreffende de koop van onroerende zaken (*iv*).

i. Wat bevat de wettelijke regeling van de nieuwe figuur der *consumentenkoop*, gedefinieerd in art. 7:5, inhoudelijk? Na (ast) het al genoemde art. 7:6 gaat het om een tiental artikelen of gedeelten daarvan (art. 7:11, 7:13, 7:18, 7:21 leden 2-3, 7:24, 7:25, 7:26 lid 2, 7:28, 7:35), die samen bij lange na geen afgerond stelsel vormen, maar veeleer een aantal incidentele correcties aanbrenge op bepaalde aan het algemene kooprecht te ontleen conclusies. Leunt de regeling van de consumentenkoop reeds hierin op het algemeen deel van het kooprecht, in art. 7:6 geschiedt dit eens te nadrukkelijker. Deze regime-bepaling ontdoet de artikelen 7:1 t/m 7:38 van hun regelende status en stuwt ze op tot dwingend recht, aldus de betekenis van het algemene kooprecht voor de consumentenkoop nog onderstrepd.

ii. Ten tweede de *koop van time-shares* van onroerende zaken, sedert medio 1997 beheerst door de in de kooptitel ingelaste afdeling

7.1.10A (art. 7:48a-48g).¹⁵ Deze relatief gedetailleerde wettelijke regeling bestaat, kort gezegd, uit twee componenten: een gehoudenheid van de verkoper om gegadigden vooraf degelijk te informeren, en een tiendaagse bedenktijd ten gerieve van de koper ('afkoelingsperiode'). De gehele afdeling is van dwingend recht (art. 7:48g). Ook hier is sprake van een vanuit een specifieke invalshoek geschreven regeling, die concurrentie met het algemeen deel beoogt noch oplevert; allerlei buiten het bewuste kader te situeren kwesties — bijv. overdracht in onbelaste eigendom (art. 7:9, 7:15), conformiteit (art. 7:17), gewone rechtsmiddelen (art. 7:20 e.v.), prijsbetaling (art. 7:26) — blijven eenvoudig door het algemeen deel beheerst.

iii. Vervolgens de *koop op afbetaling* (art. 7A:1576-1576x), met inbegrip van haar in de wet nader uitgewerkte ondersoort, de *huurkoop* (art. 7A:1576h-1576x).¹⁶ Analyseert men de wettelijke regeling, dan komt naar voren dat zij erop is gericht de koper te beschermen in verband met de periodiciteit van zijn betalingen (dwingend recht, art. 7A:1576a). Zo gaat de wet boeteclausules tegen (art. 7A:1576b), waakt zij tegen vervroegde opeisbaarheid (art. 7A:1576c) en tegen disproportionele zekerheidsstelling (art. 7A:1576f). Met betrekking tot de huurkoop, waarbij de koper pas bij de laatste afbetaling eigenaar wordt (art. 7A:1576h), is een verdere bescherming van de koper gelegen in het vormvereiste van een akte (art. 7A:1576i-j); voorts bestaan hier nadere regels ter zake van genot, gebruik en vruchten (art. 7A:1576m-1576n), alsmede ten aanzien van de mogelijkheden voor de verkoper om de zaak terug te nemen en de bevoegdheid van de koper om de zaak in te lossen (art. 7A:1576q e.v.). De conclusie luidt dat ook de uitvoerige regeling van koop op afbetaling en huurkoop welhaast eendimensionaal mag heten, en voor het overige op de aanwezigheid van het algemene kooprecht rekent. Veelzeggend is trouwens art. 7A:1576l lid 1, luidende: 'De verkoper is verplicht de verkochte zaak aan de koper te leveren door aan deze de macht over de zaak te verschaffen. Op zijn verdere verplichtingen zijn de bepalingen van de eerste, tweede en derde afdeling van titel 1 van Boek 7 van toepassing'. Daarmee is de betrokken regeling ten dele een verwijzingsstelsel als in § 5 bedoeld, waarmee zij eens te

15. Zie hierover o.m. Van Velten, WPNR 6209 (1996); Van der Beek, NTBR 1997, p. 91-93.

16. Dat op dit terrein vooralsnog de oude wetgeving is geconsolideerd, maakt voor het betoog geen noemenswaard verschil.

meer afvalt als potentiële concurrent voor het algemene kooprecht.

iv. Ook het wetsvoorstel betreffende de *koop van onroerende zaken*¹⁷ brengt in het beeld geen verandering. Het voorstel voorziet in twee volledig nieuwe artikelen, welke de bescherming van de consument/koper van een woning met betrekking tot zijn gebondenheid aan de overeenkomst (art. 7:2) en een algemene inschrijfbaarheid van de koop in de openbare registers (art. 7:3) tot onderwerp hebben; bovendien worden artikelleden voorgesteld inzake vooruitbetaling van de prijs (art. 7:8, 7:26). Voor het overige blijft ook met betrekking tot de onroerende zaken de waarde van het algemene kooprecht ten volle overeind.

8. (TUSSEN)BALANS

Het vorenstaande leidt tot de conclusie, dat het algemene deel van het kooprecht van de aanwezigheid van bijzondere regelingen weinig heeft te duchten. Met recht kan juist het tegendeel worden betoogd: hoe meer onderdanen, hoe nuttiger de vorst, en hoe sterker diens troon.

Met de beschouwing van het algemene kooprecht in relatie tot (alleen) de bijzondere koopregelen — concurrentie ‘van beneden’ — is evenwel nog niet alles gezegd. De positie van een stuk wetgeving als het onderhavige kan ook van andere zijden worden aangeknaagd. In de eerste plaats kan men denken aan krachten ‘van boven’: annexatie door Boek 6 of wellicht Boek 3. In de tweede plaats zijn er *naast* de in § 3 geschetste hiërarchische kolom nog potentiële concurrenten aanwijsbaar; bij deze mededingers ‘van opzij’ — van andere dan nationaal-wettelijke aard — is met name te denken aan het Weense Koopverdrag (CISG) en aan de veelsoortige in de (handels)praktijk gevolgde standaarden. Bezien wij deze andere dimensies nader.

9. BOEKEN 3 EN 6

De koop is het prototype van de overeenkomst; in de loop der eeuwen is zij steeds een voorttrekkersrol voor het overeenkomstenrecht blijven vervullen. Mede hierdoor heeft de koop zowel in de theorie als in de praktijk van het contractenrecht een sleutelpositie: er blijft niet veel — althans niet veel coherent — over, wanneer men tracht zich het

17. Zie hierover o.m. Van Velten, WPNR 6138-6140 (1994); Asser-Schut-Hijma, nr. 134 e.v.

contractenrecht zonder de koop voor te stellen. Iets soortgelijks geldt voor het rechtshandelingenrecht en, enigszins verdund, voor het verbintenissenrecht.

Uit competitief oogpunt heeft de open verbinding met de hogere niveaus voor de kooptitel niet uitsluitend voordelen. Soms blijkt een op het terrein van de koop ontwikkelde regel dermate succesvol, dat de wetgever het geboden acht hem van het kooprecht over te hevelen naar een algemener kader: overeenkomstenrecht, verbintenissenrecht, vermogensrecht. Bekende voorbeelden zijn de *exceptio non adimpleti contractus*, die vroeger in de kooptitel stond (art. 1514 en 1550 (oud)) maar thans in het overeenkomstenrecht is geplaatst (art. 6:262), en de regeling inzake de handelingsonbevoegdheid van ambtsdragers, die vanuit de koop (art. 1504-1506 (oud)) zelfs de sprong naar het algemene vermogensrecht heeft gemaakt (art. 3:43). Het ligt in de rede dat de toekomst nog weer andere opwaartse bewegingen te zien zal geven. Een ambitieuze kandidaat is de bepaling van art. 7:4: wanneer een koop is gesloten zonder dat de prijs is bepaald, is de koper een redelijke prijs verschuldigd.¹⁸ Zowel in de *Unidroit Principles of International Commercial Contracts* (art. 5.7) als in de *Principles of European Contract Law* (art. 2.101) heeft deze benadering van de prijs reeds de status van contractenrechtelijk principe weten te verwerven.

Op het kooprecht, althans op de meer algemene bepalingen daarvan, wordt dus een zekere zuigkracht uitgeoefend door de Boeken 3 en 6. Is dit bedreigend voor de positie van het algemene deel van het kooprecht? De vraag mag stellig ontkennend worden beantwoord. Het gaat hier om een beperkt aantal incidentele regels, die binnen het kooprecht tot de (heel) algemene behoren, en die bij hun vertrek veeleer een vage herinnering dan een gapend gat achterlaten. De harde kern van het kooprecht wordt — net als bij de andere bijzondere overeenkomsten — gevormd door de wettelijke vastlegging van de rechten en plichten die de partijen bij het bewuste type overeenkomst op zich nemen. Deze nucleus laat zich naar zijn aard niet veralgemeniseren. Zolang in de wetgeving een plaats — ja zelfs een Boek — is ingeruimd voor de bijzondere overeenkomsten, zullen daarin *in ieder geval* de centrale kenmerken van de respectieve over-

18. Parallele bepalingen geven art. 7:405 lid 2 (opdracht), art. 7:601 lid 2 (bewaarneming) en ontwerp-art. 7.12.3 (aanneming van werk).

eenkomsttypen met aandacht moeten worden behandeld, d.w.z. de punten waarop koper en verkoper, huurder en verhuurder, bewaarner en bewaargever, borg en schuldeiser, zich onderscheiden van contractspartijen in algemene zin. Dat zich uit de periferie af en toe een regel weet los te maken, is voor die kern en haar voortbestaan indifferent.

10. WEENS KOOPVERDRAG

Bij de krachten buiten de hiërarchische kolom is vooraleerst het Weense Koopverdrag (CISG) van 1980 van belang, waaraan, over de gehele wereld verspreid, tientallen staten deelnemen. Sedert 1 januari 1992 is dit verdrag ook voor ons land van kracht.¹⁹

De concurrentie die het Weense Koopverdrag het nationale kooprecht aandoet, is niet groot. Dit heeft twee oorzaken. In de eerste plaats heeft het verdrag slechts een beperkt toepassingsbereik: het heeft alleen betrekking op — kort gezegd — de internationale koop van roerende zaken (art. 1 CISG), terwijl bovendien nog een aantal uitzonderingen wordt gemaakt (art. 2 CISG).²⁰ In de tweede plaats is het Koopverdrag in die zin weinig competitief, dat het partijen toestaat zijn toepasselijkheid uit te sluiten (art. 6 CISG), van welke mogelijkheid in de praktijk frequent gebruik wordt gemaakt.²¹

Het Weense Koopverdrag geeft overigens, ondanks zijn geringe 'bite', nog aanleiding tot een juist in het verband van dit opstel interessante observatie: evenals zijn kleinschaliger voorgangers LUF en LUVI, biedt het Koopverdrag een zeker tegenwicht aan de zojuist geschetste zuigkracht van de algemener niveaus ten detrimente van het kooprecht. Het verdrag immers behandelt tal van onderwerpen die in onze wet in het rechtshandelingen-, overeenkomsten- of verbintenissenrecht zijn geregeld, en blaast daarmee de historische aanspraken van het kooprecht op de bewuste regels nieuw leven in. Zo bevat het Koopverdrag een regeling van aanbod en aanvaarding (art. 14 e.v. CISG; ten onzent in het overeenkomstenrecht), van de werking van verklaringen (art. 15, 24 CISG; ten onzent in het rechtshandelingen-

19. Trb. 1981, 184; Trb. 1991, 30.

20. Zo worden o.m. consumentenkoop, veilingkoop en executiekoop nog uitgezonderd; zie art. 2 CISG.

21. Een houding waar overigens niet veel grond voor lijkt te bestaan; zie o.m. Asser-Schut-Hijma, nr. 55, met vermelding van meer vindplaatsen.

recht), en van de sancties in geval van een tekortkoming (art. 45 e.v. CISG; ten onzent in het verbintnissen- en het overeenkomstenrecht). Het kooprecht en de hogere niveaus zijn ook in dit internationale perspectief 'inextricably linked', maar thans met het kooprecht in de rol van sterke partij.

11. STANDAARDCONTRACTEN

Op het terrein van de koop wordt niet zelden gebruik gemaakt van gestandaardiseerde contracten; men denke aan het gebruik van algemene inkoop- of verkoopvoorwaarden, aan de hantering van een modelovereenkomst bij de koop van onroerende zaken, en aan het terrein van de handelskoop, waar dikwijls op basis van vaste formulieren wordt gecontracteerd.

Zulk een zelfregulering door partijen vormt voor de positie van het wettelijke kooprecht geen reële bedreiging. In de eerste plaats blijven er allerlei terreinen aanwijsbaar waarop niet met standaarden pleegt te worden gewerkt, en waarop dus aan wettelijk houvast onverkort behoefte blijft bestaan. Ten tweede bouwen contractuele regelingen niet zelden op het wettelijke kooprecht voort, zodat de wetgeving reeds om die reden niet kan worden gemist. In de derde plaats heeft de wetgever de contractsvrijheid in bepaalde opzichten willen beteugelen. Die wens heeft niet alleen in een aantal bijzondere bepalingen, maar ook in een dwingend-verklaring van de algemene koopregels geresulteerd (art. 7:6, consumentenkoop); deze wetgevingstechniek heeft de bedoelde algemene regels eens te meer onmisbaar gemaakt.

12. EINDBALANS

Bij het opmaken van de eindbalans blijkt het 'algemeen deel' van het kooprecht er niet slecht voor te staan. De vele — nog in aantal groeiende — bijzondere regelingen onderstrepen de noodzaak van algemene koopbepalingen eerder dan dat zij deze ondermijnen; dit geldt niet alleen voor de verwijzingsregels (§ 5) en voor de mini-stelsels (§ 6), maar ook voor de meer uitgewerkte regelingen (§ 7). De Boeken 3 en 6 oefenen weliswaar een zekere zuigwerking uit, maar doen dat slechts op geringe schaal (§ 9); omgekeerd is, in internationaal verband, een tegenkracht merkbaar ten gunste van het kooprecht (§ 10). Ook het gebruik van standaardcontracten maakt het wettelijke kooprecht geenszins overbodig (§ 11).

Een en ander samen nemende, kan de slotsom bondig zijn: het is er verre van, dat het 'algemeen deel' van het kooprecht zou zijn of worden ondergraven, uitgehold of aangeknaagd.